

IDENTITA APOŠTOLSKÝCH ŘEHOLNIC V CÍRKVI A VE SVĚTĚ

Úvod

Byla jsem pozvána k účasti na tomto kongregačním setkání o formaci, a požádána, abych se zaměřila na téma **identity apoštolských řeholnic v církvi a ve světě**. Několik bodů týkajících se stádia počáteční a stálé formace pro každou provincii a pro celou kongregaci zmíníme později.

Budu používat následující metodu:

- Výchozím bodem bude 2. Vatikánský koncil a povolání všech zasvěcených osob k “návratu ke kořenům”.
- Po krátkém přehledu, čím jsme prošli, se budu ptát, co se to stalo s apoštolským řeholním životem v těch padesáti letech od 2. Vatikánu: světlé a stinné stránky, krize identity, která stále ještě pokračuje, jak jsme pokročili, kde se nacházíme, co můžeme říci o dnešním apoštolském řeholním životě.
- K tomu, abychom mohly vsadit do kontextu, čím jsme prošly, vybrala jsem téma **Prorockví**, které bylo vždy považováno za základní dimenzi zasvěceného života v církvi, a které bylo od koncilu rozšířeno na všechny křesťany s tím, že bere v úvahu jemné rozdíly různých životních stavů. Zde spočívá těžiště naší práce.
- Připomenu vývoj prorockého rozměru v teologii zasvěceného řeholního života, těžkosti a otázky, a rovněž hledání a znovuzískání zkušenosti založení. Mé čtení situace vychází z určitého kontextu, ale není uzavřené ani omezené. Občas vycházím z reality Latinské Ameriky či Karibiku, ale snažím se sledovat otevřený a univerzální horizont.
- Tímto způsobem uvažuji o potřebě znovuoobjevení a posílení tří základních prvků apoštolského řeholního života a mám na paměti jak tradiční pole působnosti, tak nové oblasti poslání v těchto měnících se časech.
- Musíme být též otevřené novosti, kterou Bůh nabízí skrze druhé, naše společníky na cestě, uvnitř i vně církve, v nových prorockých oblastech.
- Takto bych ráda došla k tomu, co vidím jako základní pro dnešní apoštolský řeholní život: návrat k prorocké dimenzi v nazaretském společenství církve, ve světle Ježíše z Nazaretu, oživené novou perspektivou a novou mystikou. Už nemůžeme být hezky “usazené”, ale musíme se snažit odpovědět na nové volání přicházející od dnešní církve i světa, a být stále otevřené Duchu, který mluví skrze kohokoli a cokoli.
- Jedině tak můžeme jít dál jako apoštolské řeholnice následující Ježíše, které vše zkoumají a jsou stále oživovány silou a něhou Trojice.

1. Připomenutí

Jedna krásná píseň z Argentiny věnovaná **Ježíši Kristu Osvoboditeli** začíná takto: “Je to krásné – ti, kdo mají paměť, mají i naději!” Začalo to 2. Vatikánským koncilem, který odstartoval skutečný “kairos” v životě církve během dalších padesáti let. Dnes si připomínám, co jsme zakoušeli, prožívali, trpěli a budovali během těchto let!

Dobře si vzpomínám na 25. leden 1959. Právě jsem dorazila do Říma, abych studovala teologii. Byla jsem přítomná korunovaci Jana XXIII. Krátce nato, ráno 25. ledna v bazilice Sv. Pavla za hradbami ohlásil světu, že církev bude slavit nový koncil. (1)

Vzpomínám si také na ohlasy, které toto oznámení vzbudilo v církevních kruzích. Někteří si kladli otázku: Je to odvaha nebo šílenství? Církev není na koncil připravena! Cožpak tento starší a “přechodný” papež bude riskovat, aby stavěl církev do pozice přezkoumávání? Jiní však říkali, že svolání koncilu může být nejen výzvou, ale také hledáním odpovědí na potřeby církve a světa. Říkalo se, že Pius XII. chtěl koncil svolat, ale neodvážil se. Udělá to jeho nástupce? Při ohlášení 2. Vatikánského koncilu Jan XXIII. řekl, že **“tato myšlenka se objevila v jeho srdci a dotkla se rtů jako milost Boží, jako světlo shůry, dotkla se jemně jeho srdce a očí, přinesla velký zápal.”** Jeho slova naplnila mnohé naděje. A byl věrný. Přestože bylo stále jasnější, že to bude nesmírně těžký úkol, že přípravy budou muset být velmi důkladné a že papež Roncalli měl skutečně velikou odvahu, když dovolil Duchu Svatému, aby ho takto vedl.

Jan XXIII. předsedal pouze prvnímu zasedání 2. Vatikánského koncilu. Jeho následovník Pavel VI. pokračoval. Vedl koncil dalšími třemi zasedáními až k jeho závěru 8. prosince 1965. Dokumenty byly pečlivě studovány, diskutovány, opravovány, přepracovávány. Občas se zdálo, že se koncilní otcové v životě nedoberou konsensu. Ale během třetího a čtvrtého zasedání kromě několika výjimek došli k hlasování. Dokumenty byly podpořeny více než dostatečně, schváleny téměř jednomyslně. Ke konci třetího zasedání (11. 19. 1964) se hlasovalo o dokumentu **Lumen Gentium**. Tato dogmatická konstituce přinesla skutečnou změnu směru týkající se konceptu církve: otevřela cestu od modelu církve jako pyramidy k modelu církve jako **Božího lidu**, společenství, které evangelizuje a slouží, ve kterém je mnoho služeb (kap. II). Je zde společný výchozí bod: **křest**, který z nás **činí** dcery a syny Boží, rovnocenné v důstojnosti a povolání k svatosti v Kristu (kap. V). **Lumen Gentium** stejně jako další dokumenty byl po svém schválení zásadní pro situování, pochopení a prohloubení zasvěceného života. O dekretu **Perfectae Caritatis** se hlasovalo téměř na konci čtvrtého zasedání (10. 11. 1965). V kapitole VI. **Lumen Gentium** a v celém **Perfectae Caritatis** vidíme jasně pozvání církve k **“aggiornamento”** řeholního života, návratu k pramenům křesťanského života, které jsou obohaceny téměř dvoutisíciletou historií.

2. O padesát let později

Od roku 2012 slavíme 50. výročí 2. Vatikánského koncilu. V roce 2015 budeme slavit 50 let od schválení **Perfectae Caritatis**. I přes přesvědčení, že zasvěcený život se zrodil z evangelia, z přilnutí k osobě Ježíše a jeho způsobu života, zakusili jsme v pokoncilní době různé změny, často nepředvídané. Někteří z nás si pamatují, kolik času se věnovalo diskusím kolem témat

jako řeholní hábit, změny ve zvycích a tradičních modlitbách apod. na generálních kapitulách obnovy, které se konaly brzy po koncilu. Během těchto 50 let jsme nedosáhli hluboké obnovy ani návratu k pramenům křesťanského života, jak nás k tomu koncil vybízel. Převládaly historické podoby řeholního života; často také převládaly právnícké perspektivy nad teologickými. Tím začala nebo se prohloubila již latentně existující krize. Mnozí, zvláště v řeholním životě žen, stále toužili po protokolárním uzákonění osobních a komunitních duchovních praktik, po pokračování toho, co existovalo dříve a bylo **modelem "spíše monastickým než apoštolským", po privilegiu být považováni za stav dokonalosti** apod. Utrpěli jsme také ztrátu určité společenské rozpoznatelnosti, ať už z důvodů nejednoznačných institucí, vlivu státu, neoliberalismu a dalších pragmatických výdobytků, které často měnily poslání a redukovaly ho na pouhý úkol místo služby evangeliu.

V moderním a postmoderním světě byla a jsou úspěšná kritéria jako efektivita, pragmatismus a zákony trhu, mimo jiné. Setkání s postmoderním jedincem, který je roztržštěný a individualistický, hluboce zpochybňuje naši identitu. Proto krize a stále rostoucí rozpor mezi "být" a "dělat" vedou k **rozpadu jasně artikulovaného poslání**.

3. Krize identity

V době koncilu řeholní život, tak jak jsme ho žily a jak v něm různé kongregace pokračovaly v letech následujících po koncilu, byl charakterizován, jak už jsem zmínila, přechodem od monastického modelu k jiným formám řeholního života. Důraz byl často kladen na útek od světa, pravidelnost, stabilitu, modlitbu breviáře během dne..., nikoli na tři prvky, které mají charakterizovat apoštolský řeholní život: *zkušenost s Bohem, život ve společenství a poslání*.

Carlos Palacio píše, že "i dnes žijeme *evangelijní anemii*". I přes částečné opuštění tradičního modelu v době po koncilu, úsilí o dialog s moderním světem, přijetí hodnot, které se zdály cizí, změny v uplatňování poslušnosti a autority atd. ... v pozadí stále převládal starý model řeholního života. I dnes prožíváme to, co nazývá krizi "*osobní a instituční identity*". V této krizi přes mnohé vnější i vnitřní změny *často nemáme jasno, z jakého důvodu žít dnes řeholní život*, a zvláště se to týká apoštolského řeholního života. *Monastický posun* zasáhl naši vlastní identitu a rozvrátil původně novou nabídku pro apoštolský řeholní život, což je syntéza *zkušenosti s Bohem, života ve společenství a poslání*. Oddělily jsme "**bytí od dělání**" jako by nejdřív byl pouze duchovní vnitřní řád a teprve potom řád časný, vnější. Prožily jsme krizi rozpadu jasně artikulovaného poslání, které pak už nebylo výrazem toho, kdo jsme, ale spíše osobním doplňkem množství apoštolských úkolů. Staly jsme se zranitelnější vůči hodnotám cizím evangeliu a dovolily jsme, aby nás ovládla kritéria efektivy a měřitelných výsledků, což zabíjí poslání, má negativní vliv na bratrské a sesterské vztahy a činí velmi nesnadným skutečně vnímat zakoušení Boha. Tento *rozpad jednoty* je jedním z důvodů nespokojenosti a rozčarování, které dnes vidíme u mnoha řeholníků a řeholnic apoštolského řeholního života. Zapomněly jsme na to, že jsme povolány pokračovat v Ježíšově způsobu života. Riskujeme, že se nám řeholní život zredukuje na terapeutický prostor seberealizace, protože postmoderní myšlení klade důraz na subjektivitu; nemáme však na mysl seberealizaci odmítat. Řeholní život v následování Ježíše se musí přestat **soustředit na vlastní "já"** v konfrontaci s Jediným, na něhož bychom vždy měly upírat svůj zrak (srov. Žd 12, 2). Jestliže veškerý zasvěcený život

a tedy také apoštolský řeholní život by měl být nově definován z výchozího bodu *“univerzálního povolání všech pokřtěných”*, nikoli se ztotožňovat se *“stavem dokonalosti”*, je nutné toto činit se správným porozuměním třem výchozím prvkům. **(2)**

4. Co říkáte vy, řeholnice apoštolského života, samy o sobě ?

4.1. Prorocké povolání zasvěceného života.

Jedním z nejvíce ceněných a nejvíce specifických prvků zasvěceného života byl v průběhu času jeho prorocký rozměr. Občas jsme měli v církvi dojem, že ji neseme. Dnes nás výzvy a těžkosti na cestě, změny v tradičním modelu a hledání, jak obnovit a znovu oživit tři základní elementy apoštolského řeholního života vedou k tomu, abychom se znovu tázaly po této *“prorocké dimenzi”*, abychom ji znovu vsadily do kontextu. Tato dimenze je zásadní pro každý zasvěcený život, díváme-li se skrze prisma *univerzálního povolání, pozvání ke svatosti*, jak to doporučuje koncil všem pokřtěným.

Každé prorocké povolání je zakotveno v hluboké zkušenosti s Bohem, která se nás dotýká a žhne zevnitř, a pudí mnohé ženy a muže, aby se sdíleli ve vášni pro Pána a jeho Plán pro dobro jeho lidstva.

- Prorocká zkušenost je pevně spjata s dějinami Božího lidu. Je i nadále přítomná, především ve chvílích krize (exodus, exil...) a obvykle vyvolává rozdělení, konflikty, pronásledování a mučednictví.
- Proroctví se rozvíjí skrze slova a symboly, které někdy proměňují život proroka a činí z něj prorocké znamení.
- Prorok hledí na svět očima a srdcem Božím. Jako strážce, který hledí k horizontu ze své strážní věže, pranýřuje hříšné situace modloslužby, falešných bohů, nespravedlivých lidských vztahů, a ohlašuje naději v Božím zaslíbení pro budoucnost plnou pokoje a hojnosti pro lid; Utopie Království.

Proto nás hlas proroka volá k **obrácení** a ke změně jak **osobní, tak ve společenství i v celé společnosti**.

4.2. Poslání apoštolského řeholního života v průběhu času

Budeme-li aplikovat tato a další znamení prorockého povolání na zasvěcený život v průběhu dějin, uvidíme, že se zrodil z hluboké zkušenosti s Bohem – **základní zkušenosti** – a je úzce propojen s rozhodujícími momenty v historii církve a společnosti (připomeňme si povstání mnišství, žebravých řádů, apoštolských řádů, moderních řeholních institutů atd...). V takových chvílích bylo zvláště nutné zřeknout se modloslužby a nespravedlnosti každé epochy, hlásat Boží království a volat k obrácení. Takové zřeknutí často vyvolává odmítnutí a pronásledování. Z tohoto důvodu prorocký rozměr vyžaduje osobní i společné odříkání a závazek k úsilí o proměnu hříšné skutečnosti ve skutečnost milostiplnou.

V apoštolském řeholním životě se tento prorocký rozměr vyjadřuje slovy a činy jako: symbolické svědectví našeho života vyjádřené skrze sliby, společný život a specifické apoštolské poslání, ať už v běžných situacích nebo v situacích mimořádných, jaké se objevují v různých oblastech planety.

Prorocství bylo vždy považováno za nedílný prvek teologie zasvěceného života. V *Lumen Gentium* 44 je zasvěcený život považován za “**znamení**”, které není součástí hierarchické struktury, ale za “**nepopíratelný způsob vyjádření jejího života a svatosti**”.

V dokumentu Medellin12, 2 čteme, že je to dar Ducha církvi, který má “**prorocké poslání**”.

Později to zdůrazňuje Synod pro zasvěcený život a apoštolská exhortace “*Vita Consecrata*” (1996). Tato apoštolská exhortace věnuje část II. kapitoly III. “prorockému svědectví zasvěceného života, které naráží na výzvy dnešního světa”. V č. 84 & 1 čteme, že **prorocký charakter zasvěceného života** představuje “*jedinečný způsob účasti na Kristově prorockém úkolu, kterou Duch svatý uděluje celému Božímu lidu*”. V závěru téhož odstavce čteme: “**Prorocké svědectví vyžaduje ustavičné a horlivé hledání Boží vůle, velkodušné prožívání nezbytného společenství s církví, cvičení v duchovním rozlišování a lásku k pravdě. Toto svědectví se vyjadřuje také odmítnutím všeho, co se staví do cesty Božímu rozhodnutí, a úním nových cest, které by umožňovaly uskutečňování evangelia v historii s cílem dosáhnout Božího království**” (# 84 & 2).

V Latinské Americe a v Karibiku si stále připomínáme prorockou vizi našich mučedníků spolu s našimi zakladateli a zakladatelkami, a zvláště v těžkých dobách. Mnohým jsou známá jména jako **Cleusa, Ezequial, Dorothy, Maura, Ita, Silvia, Arriola, jezuité z El Salvador, a v poslední době Dorothy Stang**. Seznam by mohl být velmi dlouhý. Je mnoho dalších bratří a sester, kteří dali svůj život, často velmi mladí, za osvobození chudých a utlačovaných, a to nejen na našem kontinentu, ale i v dalších částech světa. Dnes je jich více v Asii a v Africe. Všechno jsou to příklady prorockého aspektu apoštolského řeholního života prožívaného až do krajnosti.

4. Otázky a těžkosti

Potvrzení o prorockém aspektu zasvěceného života, a tedy také apoštolského řeholního života, je v církvi tradicí. Ale jak už jsem zmínila, po 2. Vatikánském koncilu se ozřejmila prorocká role všech pokřtěných (srov. *Lumen Gentium*). Později se poukázalo na roli laiků. A povstala potřeba položit otázku, co je nejdůležitější v *prorockém rozměru apoštolského řeholního života v církvi*.

Navíc v dnešním světě prorocké hlasy nejsou vázány pouze na církve: objevily se nové hlasy, nové historické subjekty, nové prostory pro transformaci, často na okrajích institucionální církve (např. ženy, ekologie, lidská práva, JPIC a nenásilí, apod.)

V tomto světle povstávají následující a podobné otázky v historii řeholního života a řeholní sociologie.

- Jedna věc je ujištění, že naši zakladatelé a zakladatelky byli proroci, a jiná věc je říci, že naše kongregace a komunity jsou prorocké v dnešním světě. Řekneme-li, že apoštolský řeholní život je prorocký, činí to prorockými naše vzdělávací, pastorační a sociální instituce? Existuje instituční dědičné proroctví? - A jak je to v této oblasti s muži a ženami? Užíváme slova prorok a prorokyně, ale v řeholním životě často následujeme maskulinní schémata, přestože jsme ženy...
- Další otázka se nabízí: Postmoderní svět občas utíká před velkými slovy, gesty a příběhy. Jak můžeme být prorokyněmi v tomto kontextu, když naše myšlenkové koncepty, instituce atd. ... jsou stále svázány s myšlenkou proroctví vyjádřeného velkými díly a úspěchy, tedy založené na viditelnosti, veřejném vystupování a moci?
- Obvykle říkáme, že jsme proroci Království a eschatologických hodnot, ale co zjevuje naše současná realita? **Není tu trochu přílišná inflace v našem průměrném a rutinním životě?** Co vlastně dává smysl a zaměření našeho poslání a činí ho prorockým? Můžeme říci totéž, co řekl Ježíš v synagoze v Nazaretu - "Dnes se na nás naplnilo proroctví"? (srov. Lk 4,21).

Tyto a další otázky nám v této době dělají starosti. Díky nim si stále více uvědomujeme důležitost návratu ke *zkušenosti založení*; abychom se poučily, že není nejdůležitější hlásání našeho proroctví do čtyř větrů, ale spíše osobní, komunitní a instituční praxe přeložená do gest, která jsou konkrétní, průzračná a smysluplná, a často také nepatrná a tlumená.

5. Návrat ke zkušenosti založení

5.1. Návrat ke kořenům

Nemluvíme o odmítnutí proroctví, ale o zkoumání jeho kořenů, návratu ke zkušenosti s prameny zasvěceného života obohacenými o strasti a chyby na cestě během mnoha desetiletí, ba staletí dějin, tak jak nás k tomu Koncil vybízí.

To od nás vyžaduje, jak ještě uvidíme, "*vitální posun*": pohyb od **linie dělání k bytí účinnou přítomností**: přesun od zasvěceného života považovaného spíše za úkol a úřad k přesvědčení a gestům plným evangelijního smyslu. Musíme být v postoji – jako jednotlivci i skupiny – velké otevřenosti Duchu, který mluví v nás, skrze nás a navzdory nám...

To předpokládá žít *ve stavu bdělosti a obrácení*: stále směřovat od vyhledávání sociální a církevní prestiže na místo, které je "*prostší a obyčejnější*"; periferie, nová pohraničí, místa procházení proměnou spolu s ostatními, i když nejsou "naši". Znamená to žít bez výjimek a privilegií, v ekumenickém stylu a ve snaze spolupracovat s jinými organizacemi, které také působí pro dobro lidstva, opouštět "nadřazenost" nad laiky a hledat vzájemnost, spoluúčast a spolupráci.

To nám pomůže posunout se od “abstraktního eklesiálního universalismu” k větší otevřenosti nejenom vůči katolicitě, a k pravdivému včlenění do místní církve, ale také k více bratrské cestě spolu s Božím lidem. Tak se naučíme přijímat “široký eklesiální realismus” a uvědomovat si realitu hříchu a milosti v církvi, která je svatá i hříšná, jak nám připomíná papež František. Všichni jsme byli povoláni ke svatosti, i přes naši hříšnost, a jsme zavázáni nejenom zjevovat eschatologickou dimenzi zasvěceného života, ale také – a především – zpřítomňovat Království Boží a Boha kralujícího, v dějinách, od v této chvíle, tady a teď.

Tímto způsobem se přesuneme od církve, která je uzavřeným společenstvím, k církvi, která je společenstvím sjednocujícím: v různosti poslání a v rozlišování znamení času, ve sdílení poslání a kongregačního charismatu s mnoha dalšími, stále rozšiřující prostor našeho stanu, aby Boží lid mohl na tom mít účast (srov. Iz 54, 2-3). To vše by mohlo být prostředkem k zajištění toho, že charismata kongregací se stanou univerzálnějšími, více obohacujícími a více přijímajícími: otevírá to možnost k “růstu” jiným způsobem jako řeholní rodina: je to cesta ke zrození nové formy apoštolského řeholního života, abychom se mohly rozšířit a učinit plodným charisma zakladatele jiným způsobem a v jiné realitě.

Takto budeme vedeny nejenom ke geografickému, sociálnímu a duchovnímu přemístění, ale ke skutečnému “pesachu”: umírání jednomu stylu, konceptu a paradigmatu apoštolského řeholního života, aby se vytvořil prostor pro ten nový, který se rodí – obohacen dlouhou historií světla a stínů – nádhera našich počátků, osvětlená novostí Boha překvapení, který činí všechno nové, včetně našeho prorockého povolání v církvi a světě.

V tom všem je velmi důležité si uvědomit, že Bůh je nejdůležitější hybnou silou prorockví. Právě Bůh povolává, posílá, doprovází, zůstává věrný, zjevuje svůj plán spásy a zjevuje se nám ze středu svého milosrdenství. *Nikdo si nemůže přivlastnit prorockví jako něco soukromého nebo patřícího jen určité skupině. Bůh je vždy větší než jakékoli prorockví nebo všechna prorockví.* Bůh je i dnes přítomný uprostřed svého lidu, i když jeho slova jsou jiná a jinak vyjadřovaná než dříve. Pouze ti, kdo zakusí tento tajemný způsob Božího jednání, které je často tak znepokojující, mohou být Božími svědky.

Věřím že v tom “spočívá dynamická věrnost náležitému poslání, přičemž jeho *formy se mohou přizpůsobovat podle potřeby novým situacím a potřebám*, vždy však zcela v poslušnosti vůči Božímu vanutí a názoru církve”, jak nás k tomu vybízí apoštolská exhortace *Vita Consecrata* 37 vracující se k pozvání 2. Vatikánského koncilu v *Lumen Gentium* a *Perfectae Caritatis* – abychom obnovily věrnost původnímu vnuknutí každého institutu v kontextu současnosti.

5.2. Cesty k prorockému rozměru v apoštolském řeholním životě

Co budu nyní říkat, je především plodem mé více než čtyřicetileté zkušenosti v Latinské Americe a Karibiku, kromě dalších mezinárodních zkušeností.

Věřím, že v úsilí o návrat k pramenům narazíme na stezky, po kterých je třeba nadále chodit, jako třeba zapojení našich komunit do obecného vyučování, přednost chudým, inkulturace a závazek k novým oblastem poslání atd. Také potřebujeme zachovat některé tradiční instituce a díla, která byla řádně obnovena. Musíme žít apoštolský řeholní život uprostřed pouští,

periferií a na hranicích našeho světa. Nicméně způsob, jakým to děláme, musí být neustále korigován, a je-li to třeba, musíme změnit směr. Musíme se lépe učit přecházet "z *exodu do exilu*" a tak dojít k novým exodům. Jeden z takových přechodů je od proroctví, které je občas velmi maskulinní, k jinému, více fimininnímu: přejít od stylu kritizování ke stylu jinému, který též zahrnuje útěchu a naději; který nás vede k hledání životního stylu, jenž by byl více existenční a moudřejší, bez tolika obav o výsledky a rozlišování toho, čím se naše činnost liší od činnosti druhých (srovnávání). Je to proroctví jako to, které přinesl služebník Jahveho, když ohlásil spravedlnost, ačkoli nekřičí, nalomenou třtinu nedolomí, nezhasí knot doutnající: trpí a je poníženy, ale není zlomen: jeho odevzdání se je proměněno ve skutečný život potomstva (srov. Iz 41, 8-9; 42, 1-2; 52, 13- 53).

Zároveň je potřebné **umět využívat nových příležitostí**: objevit nové prostory proměny, vytvářet alternativní a lidštější styl apoštolského řeholního života, více v solidaritě, dialogu se společnostmi, aby se vytvořila občanská a veřejná etika, která se postupně v nových sociálních a politických strukturách a ryzím jednání občanů.

Věřím rovněž, jak napsal před pár lety Victor Codina, že toto není chvíle pro velká proroctví a příběhy, ale pro malé prorocké činy vedoucí k osvobození, které se dějí v každodenním životě. Je to čas rozlišování a kontemplace, zápasu a odporu proti současné neoliberalní říši, abychom se naučili být *alternativní kulturou*. Je to čas trpělivosti, čas být solí a kvasem, čas mlčení a zasévání, čekání na lepší dny ve vědomí, že ON je přítomný a jde spolu se svým lidem. Žena ze Zjevení 12 bojuje s drakem, ale ne čelně, ale tím, že porodí nového člověka; je křehký, ale ve skutečnosti silnější, je schopen ho porazit. Možná *nový exodus, který máme prožít*, by měl být takový. (3).

V tomto kontextu máme žít novou spiritualitu, novou zkušenost Ducha, více kontemplativní, kultivovanější a symbolikou naším povoláním a posláním, pozornější k Božím znamením a ke Království, které přichází; v důvěře v Pána, který zůstává se svým lidem, přestože občas zjišťujeme, že teskníme po bývalé slávě... Bezpochyby máme *cestu a příběh, které nás zvou, abychom pokračovaly dál s novým zápallem a nadšením*.

5.3. Některé důsledky a požadavky

Z toho, co bylo řečeno o proroctví, můžeme vyvodit určité důsledky a požadavky pro naši cestu:

- Naděje izraelského lidu se zrodila z jejich selhání, když byli v exilu. Vraceli se, když je propustil pohanský král, uprostřed nejrůznějších reakcí, a cítili povolání k novému exodu, k novému proroctví... Naše situace je podobná.
- Dnes nemluvíme o úteku před proroctvím, jak to udělal Jonáš, ale o užívání ho novým způsobem: především jde o hledání způsobů, jak být pokornými a milosrdnými služebníky uprostřed Božího lidu a navazovat na své charismatické a duchovní tradice.

- Neumíme otevřít nebesa jako Eliáš, aby pršelo, ale můžeme utěšovat lid, jako on utěšoval vdovu ze Sarepty. Kdo ví, možná naši mladí přijmou prorocké dědictví, jak se to stalo Elizeovi?
- Možná by bylo lepší mluvit méně o *proroctví a učinit se služebníky Království a následovníky Ježíše*, v církvi, Božím lidu, v prorockém duchu a pomazaní Duchem jako Ježíš (srov. Lk 4, 18-20).
- Proto povstává nutnost přijmout a připojit se k novým prorockým postavám, které povstávají v církvi a společnosti, na okraji oficiálních dějin, v neoliberálním světě. Můžeme si připomenout sílu odporu těchto maličkých a jejich způsobilost v zápasech; smysl pro slavení, solidaritu a naději pro náš lid, a především ty, kdo nejvíce trpěli. Chudým a maličkým se zvěstují tajemství Království! (Srov. Mt 11, 25-27 a Lk 10, 21-22). Pomohou nám znovu objevit proroctví v apoštolském řeholním životě.
- Jako příklad si připomeňme prorockou akci, která se objevila v civilní společnosti: **Světové sociální fórum**. Začalo v roce 2000 nejdříve v Porto Alegre v Brazílii a později v dalších zemích Třetího světa, prožili jsme zkušenost tohoto Fóra a často jsme opakovali heslo: *“Jiný svět je možný.”* Později jsme to aplikovali na mnoho dalších situací včetně těch v církvi a zasvěceném životě.

“Jiná církev je možná”, “Jiný způsob zasvěceného života je možný”. Fórum začalo na počátku třetího tisíciletí, kdy se zdálo, že neoliberalismus je pevný, triumfuje a setkává se každoročně v Davos se svými nejvyššími představiteli. Jejich protějšky se setkali v Porto Alegre v Brazílii na Světovém fóru, pro začátek jich bylo 16.000. Počet každoročně stoupal a v roce 2004 se jich v Bombeji sešlo 150 tisíc. S tímto Fórem začala “revoluce” podobná Studentskému hnutí. Některé postmoderní předpoklady, jako např.: existuje pouze jedna idea, smrt utopiím, kromě trhu a kapitálu neexistuje žádná alternativa apod., se dostaly do krize.

Můžeme tedy říci, že Exodus není mimo; že nářek chudých je silnější; že Duch je přítomný a působí ve světě. Zdá se, že směřujeme od Exilu k “novému Exodu”: **naděje znovu vyplouvá na povrch uprostřed slabosti a deprese**. Tak jako Izrael byl osvobozen pohanským králem, tak často také nikoli církve, ale civilní společnost a lidová hnutí vyhlásí konec zajetí a vyloučení. **(4)**. Duch vane, kudy chce, uvnitř i vně církve. Musíme být pozorné, abychom rozlišovaly znamení, aby se mohla doopravdy uskutečnit *jiná církev* a *jiný apoštolský řeholní život*. *Vše závisí na naší dnešní dynamické věrnosti*.

6. Nová místa v teologii apoštolského řeholního života

V měnícím se světě nacházíme změny na všech stranách, v osobním prostoru jednotlivců, v produkci, v komunikaci, moci, propojení kultur, ekologii, náboženství a v mnoha dalších oblastech. **(5)**

V Evropě a někdy také v Latinské Americe jsem slyšela říkat, že naše teologie zemřela nebo ztratila sílu. Mně se ani jedno z těchto tvrzení nezdá být pravdivé. Kromě toho

latinskoamerická teologie není ztotožňována pouze s tématem chudoby nebo nespravedlnosti na tomto světě. Máme svůj originální způsob chápání a vytváření teologie, přestože jeho rámec je univerzální. Měla a má vliv na další skutečnosti lidské i církevní, a také na ostatní kontinenty. Prof. Vincent Cubells napsal následující slova o teologii Gustava Gutierreze:

...V díle Gustava Gutierreze existuje **zlaté pravidlo**: “teologie osvobození sází vše na konkrétní vztah chudých s Bohem Bible”. Proto, aplikujeme-li toto pravidlo, dokud budeme mít chudé, bude tu i teologie osvobození... Podoby chudých se budou měnit, protože realita chudých je složitější. Budeme muset používat nové metody analýzy, abychom to pochopili, ale teologie osvobození bude nadále existovat. Blízký vztah povolání církve chudých a duchovní zkušenosti s Bohem Ježíšovým povstal z rozjímání o této skutečnosti, pokračuje rozvojem mluvy o Bohu, je formou pochopení jeho jedinečné teologické služby, v níž **“otázka osvobození a života bude vždy tím hlavním”**. A uzavírá slovy, že tato teologie bude stále aktuální, protože je teologií, kde (jak sám Gutierrez vytyčil v roce 1988 v úvodu k vydání) **“je potřeba hledět daleko, stále dál” (6)**.

“Otázka osvobození a života”: začneme-li zde, můžeme zdůraznit nové perspektivy a nové výzvy pro apoštolský řeholní život v celém světě. Ale ne pro zasvěcený život, který závisí na “hnutích”, a ne pro tzv. “nové instituty”, které jsou ve skutečnosti “staré”, ale pro ty, kdo se nadále věrně věnují vymýcení chudoby a obraně života!

Přestože jsme si občas vědomi jistého zmatku, únavy a ztráty odvahy, když vidíme stárnutí a nedostatek vedoucích pro náš apoštolský řeholní život.... přestože se občas sami sebe ptáme, zda *“zemřeme u Rudého Moře, mezi Egyptem a zaslíbenou zemí”*, víme, že nezemřeme! Bůh byl vždycky s námi a stále s námi jde. Říká nám totéž, co řekl Mojžíšovi: “Pobídni syny a dcery Izraele, ať táhnou dál” (srov. Ex 14, 15). Kráčí s apoštolským řeholním životem ve dne v noci: v ohnivém sloupu (vedení, síla ideálu, komunikace, vášeň) a v oblakovém sloupu (přítomnost, ochrana, impulsy, povzbuzení). Volá nás, abychom žili jiný typ přítomnosti a plodnosti, abychom kráčeli po jiných stezkách, na periferiích, na hranicích a v pouštích této planety: “v nové i staré bídě”, v situacích, které se objevují naléhavě vyžadují závazek. A v tomtéž apoštolském řeholním životě nás zve, abychom uvedli do života jiné typy společenství: mezikongregační a ekumenické, spolu s laiky, kteří sdílí naše charisma; vytvořili evangelizační týmy, nové způsoby přijetí imigrantů, uprchlíků, lidí ulice, obětí obchodu s lidmi, drog, osamělosti, nedostatku komunikace...

Je nutné, abychom vstoupili do nových oblastí rozlišování, srozumitelnosti, kritického ducha, pokory a odvahy; s ochotou namočit se, zpotit se, krvácet, zakusit slanost při přechodu Rudého Moře; s vášní a soucitem, dvěma silami Ducha, které dávají novou energii charismatu, vyživují spiritualitu, oživují poslání, dávají evangelijní kvalitu životu ve společenství a posilují zkušenost s Bohem Ježíšovým, jsou přítomné všude, zvláště v těch nejvíce zapomenutých. Máme vstoupit do dynamické věrnosti (Vita Consecrata, 37) v realitě mnoha různých prostor: materiální a nehmotné, individuální a kolektivní, vztahové, afektivní, virtuální...

Apoštolský řeholní život se dnes nachází – stejně jako církev vedená papežem Františkem – ve chvíli hlubokého přepracování, nového pohledu na 2. Vatikánský koncil. Abychom dnes byly

věrné Pánu, musíme se stále otevírat novým scénářům ve světle evangelia Ježíše a Ježíše evangelia.

Z toho důvodu bude stále důležitější, abychom **viděly, posuzovaly, jednaly, hodnotily a oslavovaly** mnohé důležité věci, mezi nimiž bych chtěla zdůraznit: *zlidštění*, tak úzce související s péčí o život; *subjektivita*, tak důležitá pro vztahy ve světě a komunikaci; *život na planetě*, jenž dnes potřebuje "**ekoteologii**", která by kladla otázky méně antropocentrické a více soustředěné na život; a některá další témata, která představuje náš globalizovaný svět a která přinášejí vážné otázky na poli sexuality, rodiny, náboženských obětí, etiky, genderové různosti, pluralismu ... a také témata jako mystika a spiritualita, protože už se nemůžeme považovat za odborníky v této oblasti, ale spíše za pokorné učedníky a následovníky Ježíšova Boha. Musíme být v afektivním a/nebo efektivním propojení s ostatními náboženskými tradicemi ve světě, kde nám věda pomáhá objevovat nové možnosti, ve kterých je nutné hledat a povzbudit novou a autentickou zkušenost s Bohem.

Měly bychom to vše žít ve vztahu k proroctví, které nespočívá jen v odsuzování a hlásání, ale jak už bylo řečeno, činí je životodárné. Musíme vyživovány skrze sebezápor a závazek a v přechodu z *kultury smrti do kultury života*.

Už bylo řečeno mnoho o hledání *nového paradigmatu* pro zasvěcený život. Nicméně úsilí by nemělo být zaměřeno na *nový model*, ale spíše na *návrat ke kořenům* se zanícením a věností, na *podstatu*: na to, co odpovídá nejhlubší touze našich zakladatelů a zakladatelek; na to, co odpovídá volání reality a touze řeholníků, kteří jsou ochotni riskovat a snažit se žít bratrsky dobrodružství následování Ježíš, v radikálním setkání s Ním a s Evangeliiem. Jen tak můžeme pokračovat v poslání v NĚm a Jím garantovaném životě v jeho plnosti pro každého člověka. Snad tímto způsobem bychom mohli pomoci ke zrození a růstu "*nového paradigmatu*"...

7. Apoštolský řeholní život v Ježíšově stylu

Věřím, že toto je apoštolský řeholní život, ke kterému jsme volány, abychom ho budovaly a žily v každé zemi i světadíle, v následování proroka z Nazaretu **(7)**.

Proto se musíme dívat na Pána a dovolit Mu, aby se díval na nás; dotknout se Ho a dovolit mu dotýkat se nás, abychom věděly, jak se dotýkat a tišit bolest – se soucitem a něhou – dotýkat se ran a nadějí našeho světa; dovolit si být nadšené, fascinované Ježíše, prostotou, nepatrností bez lesku, bez vedoucí úlohy, aby naše přítomnost mohla být uzdravující a proměňující v realitě kontrastů, kde je tolik luxusu a pozlátka v království trhu: v realitě, kde vedle sebe existují hřích a milost. Takto se naučíme od Ježíše žít spolu s Ním a jako On v některé službě, která je dnes potřebná, se soucitem, pláčem, útechou, sestupující do tolika existenčních pekel. Naučíme se od Něho "Velikonoční hru": opouštět, abychom mohli nalézt, sestoupit, abychom mohli vystoupit vzhůru, prohrávat, abychom mohli vyhrát, zemřít, abychom žili, a tak pomohli mnoha lidem, kteří jsou dnes křižováni, aby mohli sestoupit ze svých křížů a vstali do života naděje, radosti a společenství.

Papež František nás tím, jak žije své poslání, učí, že "dům Ježíšův, to jsou lidé"; nikoho bychom neměli soudit, protože Bůh na nás neustále shlíží a soudí nás s láskou. Naše pastorační práce

musí změnit své záměry, které jsou často oficiální a precizní, ale vzdálené a “bez duše či srdce”, protože sledují měřitelné a hmatatelné výsledky, které ovšem nejsou plodem pravé vnitřní proměny. Některé pastorační služby jsou tak odtažitě, že nejsou schopné skutečného setkání s Ježíšem Kristem a s bratry a sestrami. Jako apoštolský řeholní život jsme zvláště volány, abychom žly poslání z pozice *teologie setkání – vnitřního a vnějšího*.

Věřím, že Victor Codina toto tušil a dobře to prezentoval už v roce 2010, když shromáždil mnohé sny o církvi setkání, blízkosti, prosté a bez hlavních rolí, pomohl nám, abychom se za to modlili a uskutečňovali to, co je příznačné pro **Nazaretskou církev**, která pramení od Ježíše a Marie z Nazaretu. **(8)** Takto žil putující prorok z Nazaretu, v každé Galileji a Samařsku své doby. Takto bychom i my měli žít apoštolský řeholní život dneška: s velkým odevzdáním a pastorační péčí – v Galilejích, Jeruzalémech a Samařích naší doby!

8. Nová mystika

Ze všeho, co jsme viděly, můžeme dojít k tomu, co řekl J. B. Metz o potřebě žít dnes “*mystiku s očima otevřenými, abychom viděli bolest lidí*” **(9)**. Týká se to povolání k obrácení pro apoštolský řeholní život, obrácení ke evangeliu Ježíše a k Ježíši evangelia. Naučit se “vidět nebo zahynout”, jak napsal Benjamin González Buelta: přejít ze slepoty k novému vidění reality, začít od “**nového pohledu**”. Znamená to vnímat, že On se na nás dívá, a tak i my můžeme začít vidět s novou vnímavostí, která pochází od Něj. Týká se to “**obrácení našich smyslů**”, abychom se naučili žít kontemplativně v realitě, která nás vede, abychom se do ní hluboce zapojily. A to vše v duchu pravého bratrství a sesterství. Závazek nás povede, abychom sestupovaly s Ježíšem do každého lidského pekla, “protože neexistují lidé či situace, kde by Bůh nebyl a kde bychom ho nemohli kontemplovat. Mnozí lidé se dostali do pekla tohoto světa a setkali se s Bohem právě tam, a to způsobem, jakým ho nikdy nezakusili uprostřed pěkných výsledků, výhod a zabezpečené budoucnosti”. Znamená to přejít od vzdáleného Boha k Bohu, který je všem blízko, a zvláště těm “posledním”: od Boha moci k Bohu křehkosti; od Boha, který tresták k Bohu, který je sám trestán; od Boha nehybného k Bohu vzkříšenému. Benjamin končí 11. kapitolu takto:

“Mystika s očima dokořán otevřenými v následování chudého a pokorného Ježíše evangelia bere na sebe bolest světa a je jí proniknuta až do samého středu, aniž bychom od toho utekli nebo se zhroutili. To je zázrak lásky, která je silnější než smrt a která je schopná vyjít z temnoty, protože uvnitř s určitostí cítí naději na svítání. Spolu se všemi, kdo zakoušejí a očekávají toto vzkříšení, můžeme vytvořit novou píseň (srov. Zj 14, 3), vnímat, že Pán činí všechno nové, i v hrobech smrti, mezi kameny, které uzavírají životy lidí jako zapečetěné hrobky with the stamp mocných tohoto světa (srov. Mt 27, 66).” **(10)**

Závěr... bez závěru

Bez závěru, protože cesta zůstává otevřená, v měnícím se světě, s nově se vynořujícími situacemi a lidmi; s novými výzvami a novými způsoby, které vyžadují nové hledání a nové odpovědi: pokorné, částečné a téměř nikdy definitivní. Je potřeba stále hledat dál...

Nemůžeme zastavit čas ani se vrátit zpátky, ukrýt se ve starých schématech a pevných strukturách z minulosti. Musíme se vrhnout do budoucnosti, objevit nové cesty, někdy těžké a nejisté, posílené pro novou mystiku, a hledat **“nový model apoštolského řeholního života v 21. století”**.

Nezemřeme! Bůh, který nás doprovázel v minulosti, jde s námi i v přítomnosti a vede nás v hledání budoucnosti. Volá nás k proroctví a otevírá cesty k novým způsobům v nových situacích:

- Odpoutat se od minulých výdobytků, hmotného vlastnictví, titulů, slávy, privilegií a poct.
- Snažit se žít jako “evangelijní menšina”, autentický návrat k pramenům, obohacená paměť připomínající naše počátky, jak nás o to žádal 2. Vatikánský koncil... Stále se vracet k Ježíši a Marii z Nazaretu ... žít nazaretský apoštolský řeholní život ...
- Běžet k cíli **“s očima upřenýma na Ježíše”** (srov. Žd 12, 2- 4 a 12-14), povzbuzeny **“oblakem svědků, kteří nás předešli”** (srov. Žd 11); naše sestry, naše komunity, provincie a kongregace...
- Spolu s dalšími spolupoutníky zasvěceného života: na konferencích řeholníků na národní a mezinárodní úrovni, mezikongregační vazby, hledání nového stylu pro komunity...
- Pokračovat v rozšiřování našeho stanu poslání (srov. Iz 54, 2-3): přechod od prostého tolerování pomoci laiků k většímu přijetí jejich nutné spolupráce, spravedlivá **spoluzodpovědnost a reciprocita**. Oni mají účast na charismatu a obohacují nás tím, co žijí, jako v případě spirituality a poslání.
- Ochota padat a zase vstávat, s pomocí druhých, vzít se za ruce, když procházíme pouští a Rudým Mořem...
- S pokorou a odvahou: přijímat naši skutečnou křehkost, stále prověřovat naši praxi, připraveny ke změně a novému začátku, kdykoli to je potřeba, vedeny mocí Boha, který se zjevuje v dějinách.
- V postoji skutečného rozlišování; osobního, komunitního a apoštolského, srozumitelně a s kritickým duchem, abychom dnes mohli být **“alternativní kulturou”**.
- S nadšením a soucitem, energií Ducha, který dává novou sílu a otevírá horizonty pro **poslání**, oživuje **život ve společenství** a posilňuje **zkušenost s Bohem**.

Pro toto vše je nutné, jak píše Joan Chittister, a vrací se k textu pouštních Otců, **“proměň nás v oheň”** i přes naši křehkost a nepatrnost. Chtěla bych zakončit slovy z její knihy: **“Oheň v tomto popelu”**.

“Jednou, jak říkají dějiny, Abba (Otec) Lot se setkal s Abba Josefem a řekl: “Abba, snažím se dodržovat i ta nejmenší pravidla, všechny předepsané pusty, modlitby a meditace, zachovávám ticho, a udržuji své myšlenky v čistotě, nakolik je to možné. Co ještě mám dělat?” Starý mnich se postavil, vztáhl ruce k nebi a jeho prsty se proměnily v hořící pochodně. Pak řekl: **“Proměň se v oheň!”**

Autorka uzavírá: “Možná řeholní život potřebuje právě teď být proměněn v oheň... Pak by nás úzkosti tak netrápily a byli bychom proměněni v to, čím jsme měli být od začátku: **v ohnivě pochodně” (11).**

Ať nás tedy dnes síla a milosrdenství Boha, který je Otec i Matka, zápal a soucit Syna, společníka na cestě, světlo a něha *Božího Ruah* stále povzbuzuje v našem hledání a na cestě apoštolských řeholnic v následování Ježíše z Nazaretu.

Belo Horizonte, červenec 2014.
Vilma Moreira, F.I.

Odkazy:

- (1) Para o relativo aos itens 1 e 2, Cf. MOREIRA, V., **Renovação da Vida Religiosa. Relação entre a Vida Religiosa e o laicato pós Concílio em Utopias do Vaticano II. Que sociedade queremos? – Diálogos.** São Paulo, coedição Paulinas e UMBRASIL 2013, pp. 181-183; 187-189.
- (2) Cf. PALACIO, C., SJ, **Luzes e sombras da Vida Religiosa Consagrada nos dias de hoje em Convergência,** Brasília, setembro 2011, pp. 416-428.
- (3) Cf. para todo o nº 5: CODINA, V., SJ, **Questões acerca do profetismo da VR em Convergência,** julho 1996, e “**Un nuevo éxodo?** em **Revista CLAR, 2,** abril-junio 2006 (preparação à Conferencia de Aparecida.)
- (4) Cf. CODINA, V., y CARRERO, A.D., **Nuevos areópagos...nuevos retos para la VR de AL y el Caribe.** San Juan, Conferencia de Religiosos de Puerto Rico, 1997 y MORALES, V., **Mística y Profecía en la VR.** Bogotá, Paulinas, 2005.
- (5) Cf. Nos ítems 7 e 8: MOREIRA, V., **El aporte de la teología latinoamericana a la elaboración de un nuevo paradigma de la vida consagrada** em **Testimonio** 254. Santiago de Chile, noviembre-diciembre 2012, especialmente as pp.40-44.
- (6) Cf. CUBELLS, V., **La obra literaria de Gustavo Gutiérrez,** retirada de algumas páginas da internet sobre o tema. Os sublinhados são meus.
- (7) Cf. neste item MOREIRA, V., **Una Iglesia fraterna, sororal, cercana,** em **Testimonio,** 262, Santiago de Chile, marzo-abril 2014, pp 28-30. O número monográfico tem por título: “**Repara mi Iglesia**”.
- (8) Cf. **Una Iglesia Nazarena. Teología desde los insignificantes.** Santander 2010, Colección Presencia Teológica 177, 215 pp.

- (9) Cf. METZ, J.B., cit. por Víctor Codina em **Una Iglesia Nazarena. Teología desde los insignificantes**, p.36.
- (10) Cf. **Ver o perecer. Mística de ojos abiertos**. Santander, Sal Terrae, 2006, 2ª ed., p.139-148; a citação entre aspas do capítulo 11 está na página 148.
- (11) Cf. CHITTISTER, J. OSB, **Fogo sob cinzas. Uma espiritualidade da vida religiosa contemporânea**. São Paulo, Ed. Paulinas, 1998, p.44.